

Checklista – PTAI

Bedöm arbetstagarnas belastning vid personförflyttning
Patient Transfer Assessment Instrument

Instruktion till PTAI

A. Fyll i fakta för er arbetsplats. Gör minst fem bedömningar för en mer tillförlitlig risknivå.

B. Observera personförflyttningar och fyll i om punkterna 1–9 är i ordning/delvis i ordning/inte i ordning. Ta även hjälp av lathunden på sidan 4.

1. Förhållanden i arbetsmiljön
2. Egenskaper i arbetsmiljön och arbetsskor
3. Behov av och användning av lyft
4. Behov av och användning av andra förflyttningshjälpmedel
5. Avstånd och höjd vid förflyttningen
6. Belastning på övre extremiteterna och bålen
7. Belastning på ländryggen
8. Belastning på nedre extremiteterna
9. Förflyttningsskunnigheter och smidighet

C. Intervjua arbetstagaren och fyll i om punkterna är i ordning/delvis i ordning/inte i ordning. Ta även hjälp av lathunden på sidan 5.

10. Instruktion och utbildning i arbetsställningar
11. Användning av hjälpmedel och instruktion för användning
12. Arbetsorganisation
13. Mental belastning vid personförflyttningar
14. Fysisk belastning vid personförflyttningar
15. Antal manuella personförflyttningar

D. Beräkna index enligt instruktionen på sidan 3.

E. Värdera risken.

- Över 80% = grönt
- 60-80% = gult
- Under 60% = rött

FORMULÄR FÖR ATT UTVÄRDERA BELASTNING VID PERSONFÖRFLYTTNINGAR, PTAI

Observerad förflyttning:
Utvärderare:

Arbetstagarens befattning:

Arbetsställe och arbetsplats:
Arbetstagarens kön: K M
Datum:

Arbetstagarens ålder:

INSTRUKTIONER FÖR UTVÄRDERING

- Observera en typisk personförflyttning där hjälp av arbetstagare behövs
- Vid varje observation bedöm om de tre punkterna är i ordning (x) eller inte (streck)
- Summera punkterna i kolumnerna, markera med siffran ett (1) om de är i ordning (3/3), delvis i ordning (2/3 eller 1/3) eller inte i ordning (0/3).

OBSERVERA:	I ORDNING 3/3 punkter	DELVIS I ORDNING 2/3 eller 1/3	INTE I ORDNING 0/3 punkter	ANTECKNINGAR
1. FÖRHÅLLANDEN I ARBETSMILJÖN Temperatur_____ drag_____ belysning_____				
2. EGENSKAPER I ARBETSMILJÖN OCH ARBETSKOR Tillräckligt utrymme_____ justerbarhet_____ lämpligt underlag och lämpliga skor_____				
3. BEHOV AV OCH ANVÄNDNING AV LYFT Hjälpmålet är tillgängligt_____ ändamålsenligt_____ används korrekt/behövs inte_____				
4. BEHOV OCH ANVÄNDNING AV ANDRA FÖRFLYTTNINGSHJÄLPMEDEL Hjälpmedel finns tillgängliga_____ är ändamålsenliga_____ används korrekt/behövs inte_____				
5. AVSTÅND OCH HÖJD VID FÖRFLYTTNINGEN Inga steg_____ knä och armbågshöjd_____ arbetar nära _____				
6. BELASTNING PÅ ÖVRE EXTREMITETERNA OCH BÅLEN Håller _____ armbåge och skuldra_____ handled och fingrar_____				
7. BELASTNING PÅ LÄNDRYGGEN Framåtböjning_____ vridning_____ kropps kontroll_____				
8. BELASTNING PÅ NEDRE EXTREMITETERNA Tyngdöverföring och muskelkraft_____ knä och fötter i linje_____ inget huksittande/knästående_____				
9. FÖRFLYTTNINGSKUNSKAPER OCH SMIDIGHET Vägledning / stimulering _____ grepp_____ förflyttningsskick_____				

INTERVJUFRÅGOR TILL ARBETSTAGAREN	I ORDNING JA 3/3 punkter	DELVIS I ORDNING 2/3 eller 1/3		INTE I ORDNING NEJ 0/3 punkter	ANTECKNINGAR
<p>10. INSTRUKTION OCH UTBILDNING I ARBETSSTÄLLNINGAR</p> <p>1) Har du fått introduktion och handledning på arbetsplatsen om ergonomiska arbetsställningar och -rörelser? Ja (J) Nej (N)</p> <p>2) Har du deltagit i utbildning om personförflyttning under de senaste två åren? J N</p> <p>3) Kan du använda lämplig arbetsställning och arbetsrörelse under personförflyttningarna? J N</p>					
<p>11. ANVÄNDNING AV HJÄLPMEDEL OCH INSTRUKTION FÖR ANVÄNDNING</p> <p>1) Har du fått introduktion på den här arbetsplatsen i att använda hjälpmedel? J N</p> <p>2) Har arbetsplatsen ett avtal om service och underhåll för hjälpmedlen? J N</p> <p>3) Vet du hur du ska använda alla hjälpmedel på avdelningen/arbetsplatsen? J N</p>					
<p>12. ARBETSORGANISATION</p> <p>1) Tas raster och pauser ut som planerat? J N</p> <p>2) Får du hjälp vid personförflyttningar på alla arbetsskift om det behövs? J N</p> <p>3) Kan du avbryta arbetet för att ta en kort återhämtnings paus? J N</p>					
<p>13. MENTAL BELASTNING VID PERSONFÖRFLYTTNINGAR</p> <p>1) Planeras personförflyttningarna i förväg? J N</p> <p>2) Sker förflyttningarna oftast utan stress? J N</p> <p>3) Finns det fler än en arbetstagare vid alla skift? J N</p>					
<p>14. FYSISK BELASTNING VID PERSONFÖRFLYTTNINGAR</p> <p>Tycker du att personförflyttningarna är</p> <p>a) fysiskt lätta eller ganska lätta, b) ganska tunga eller tunga c) riktigt tunga?</p>	a)	b)		c)	
<p>15. ANTAL MANUELLA PERSONFÖRFLYTTNINGAR</p> <p>Hur många manuella personförflyttningar utför du i medeltal under ett arbetsskift?</p> <p>a) <6, b) 6-12, c) >12</p>	a)	b)		c)	
<p>TOTALT</p>					

INSTRUKTIONER FÖR ATT BERÄKNA INDEX:

- Summera antalet bockar för kolumnerna "i ordning" och "devis i ordning" och summera sedan det totala antalet bockar i alla kolumner.
- Sätt in antalet svar för "i ordning" i ekvationen. Antalet "delvis i ordning" svar multipliceras med ett standardvärde 0.67 eller 0.33 beroende på om två eller ett kriterium är "i ordning".
- Dela den summan du får med det totala antalet svar och multiplicera med 100.

INDEX	$\frac{\text{Antal i ordning} + (0,67 \times \text{antal med 2 punkter i ordning}) + (0,33 \times \text{antal med 1 punkt i ordning}^*)}{\text{Totalt antal svar}} \times 100 = \%$	>80%	60%–80%	<60%	INDEX = $\frac{\quad + \quad}{\quad} \times 100 = \%$
-------	---	------	---------	------	---

*omfattar också de 'delvis i ordning' utvärderingarna för fråga 14 och 15

OBSERVATIONER	UTVÄRDERINGS PRINCIPER
I ordning: 3/3 punkter i ordning, Delvis i ordning: 1-2 punkter i ordning, Inte i ordning: 0 punkter i ordning	
1. FÖRHÅLLANDEN I ARBETSMILJÖN	Punkt: 1) Temperaturen i arbetsmiljön är under 23° C (under 26°C för måttligt tungt arbete). 2) Inga observerbara luft rörelser (=drag), fuktigheten är 20–60%. 3) Belysningen är tillräcklig, inga skuggor eller överskotts bländning i arbetsmiljön.
2. EGENSKAPER I ARBETSMILJÖN OCH ARBETSSKOR	<i>Obs: var särskilt uppmärksam på toalett och duschutrymmen liksom dörröppningar.</i> Punkt: 1) Arbetstagaren har tillräckligt med utrymme för att utföra förflyttningen och använda hjälpmedel till exempel hindrar inte väggar/möbler förflyttningen. 2) Arbetstagaren kan lätt ställa och anpassa utrustningen till exempel sänghöjd för att passa honom/henne. 3) Golvet/underlaget ger bra grepp och arbetsskorna ger bra grepp och är ändamålsenliga.
3. BEHOV AV OCH ANVÄNDNING AV LYFT	<i>Obs: om lyften används i förflyttningen, värdera inte fråga 4–5.</i> Punkt: 1) Ett tekniskt lyfthjälpmedel finns tillgängligt. 2) Förflyttningen utförs med hjälp av lyften ELLER lyften är onödig med hänsyn till vårdtagarens grad av självständighet. 3) Lyften används säkert och på lämpligt sätt ELLER lyften behövs inte i förflyttningen.
4. BEHOV OCH ANVÄNDNING AV ANDRA FÖRFLYTTNINGSHJÄLPMEDEL	<i>Till exempel glidskiva, glidlakan, vårdbälte, förflyttningsplattform, antihalk</i> Punkt: 1) Hjälpmedel för att underlätta förflyttningen finns tillgängliga. 2) Hjälpmedlen är lämpliga. 3) Hjälpmedlen används korrekt och på lämpligt sätt ELLER de behöver inte användas för att underlätta förflyttningen.
5. AVSTÅND OCH HÖJD VID FÖRFLYTTNINGEN	Punkt: 1) Inga steg behöver tas under förflyttningen när vårdtagarens vikt bärs upp. 2) Förflyttningen sker i nivå mellan arbetstagarens knä- och armbågshöjd. 3) Arbetstagaren behöver inte sträcka ut övre extremiteterna under förflyttningen.
6. BELASTNING PÅ ÖVRE EXTREMITETERNA OCH BÅLEN	Punkt: 1) Tiden då vårdtagaren hålls består av endast några sekunder. 2) Armbågarna är intill kroppen och skuldrorna sänkta när man bär. 3) Handlederna är inte mycket böjda och det är inte nödvändigt att pressa med fingrarna.
7. BELASTNING PÅ LÅNDRYGGEN	Punkt: 1) Under förflyttningen är arbetstagarens rygg i en naturlig upprätt ställning eller bålen är böjd mindre än 45° i förhållande till lodlinjen (vertikala planet). 2) Det finns nästan ingen rotation i ryggen under förflyttningen (mindre än 15°). Obs: en vridrörelse från bäckenet måste särskiljas från enbart vridrörelse i ryggen. 3) Arbetstagarens bål är i en kontrollerad ställning genom hela förflyttningen (t.ex. ingen vridande rörelse eller böjd och rundad rygg).
8. BELASTNING PÅ NEDRE EXTREMITETERNA	Punkt: 1) Förflyttningen utförs i gångstående med tyngdöverföring. 2) Knäna och fötterna är i linje. 3) Arbetstagaren arbetar inte i knästående eller på huk under förflyttningen (att hjälp vårdtagaren med att sätta på skor klassas inte som en förflyttning).
9. FÖRFLYTTNINGSKUNSKAPER OCH SMIDIGHET	Punkt: 1) Vårdtagaren guidas och aktiveras i förflyttningen, antingen verbalt och/eller med hjälp av beröring. 2) Greppen förhindrar inte vårdtagarens egen aktivitet (t.ex. ett grepp under armen förhindrar vårdtagaren att använda hans/hennes arm). 3) Arbetstagarens kunskaper i personförflyttning främjar vårdtagarens normala rörelser med andra ord man använder det naturliga rörelsemönstret.

INTERVJUFRÅGOR TILL ARBETSTAGAREN	
I ordning: 3 ja svar, Delvis i ordning: 1–2 ja svar, Inte i ordning: 0 ja svar.	
10. INTRODUKTION OCH UTBILDNING I ARBETSSTÄLLNINGAR	Punkt: 1) Arbetstagaren har fått vägledning/orientering på arbetsplatsen i ergonomiska förflyttningstekniker. 2) Arbetstagaren har deltagit i utbildning i förflyttningsteknik under de senaste två åren. 3) Arbetstagaren vet hur man använder alla hjälpmedel på avdelningen/arbetsplatsen.
11. ANVÄNDNING AV HJÄLPMEDEL OCH INSTRUKTION FÖR ANVÄNDNING	Punkt: 1) Arbetstagaren har fått handledning på arbetsplatsen om att använda hjälpmedel på ett säkert sätt. 2) Arbetsplatsen har avtal om reparation och underhåll av utrustningen. 3) Arbetstagaren vet hur man använder alla hjälpmedel på avdelningen/arbetsplatsen.
12. ARBETETS ORGANISATION	Punkt: 1) Pauser som planerats under skiftet tas ut. 2) Arbetstagaren får hjälp med personförflyttningar under alla arbetsskiften. 3) Arbetstagaren kan avbryta arbetet för att ta en kort återhämtningspaus.
13. MENTAL BELASTNING VID PERSONFÖRFLYTTNINGAR	Punkt: 1) Personförflyttningarna är planerade i förväg. 2) Förflyttningarna sker oftast i lugn takt. 3) Det finns mer än en arbetstagare under skiftet (inget ensamarbete).
I ordning: svar alternativ A, Delvis i ordning: svar alternativ B, Inte i ordning: svar alternativ C.	
14. FYSISK BELASTNING VID PERSONFÖRFLYTTNINGAR	Punkt: A) Personförflyttningarna är lätta eller ganska lätta. B) Personförflyttningarna är ganska tunga eller tunga. C) Personförflyttningarna är fysiskt mycket tunga.
15. ANTAL MANUELLA PERSONFÖRFLYTTNINGAR	Punkt: A) Antalet personförflyttningar där muskelstyrka (över 15 kg) används är färre än 6 per dag. B) Antalet personförflyttningar där muskelstyrka (över 15 kg) används är färre än 12 per dag eller mycket sällan mer än 12 per dag. C) Antalet personförflyttningar där muskelstyrka (över 15 kg) används är 12 per dag eller mer än 12 per dag.

Tolkning av index:

- Om index värdet överskrider 80% är arbetets organisering i ordning i de flesta fall.
- När index är 60–80% ska arbetsplatsen vidta åtgärder för att rätta till problemen som identifierades i utvärderingsformuläret.
- Om index är under 60% ska arbetsplatsen vidta åtgärder omedelbart för att förbättra förhållandena.

Kati Karhula, M.Sc (Health Sciences) Reseacher, University of Jyväskylä, Department of Health Sciences, Finnish Institute of Occupational Health, kati.karhula@ttl.fi

Tuija Rönnholm, M.Sc (Health Sciences) Inspector, Occupational Safety and Health Inspectorate of Central Finland, tuija.ronnholm@avi.fi

Tuulikki Sjögren, Ph.D (Health Sciences) Lecturer, University of Jyväskylä, Department of Health Sciences, tuulikki.sjogren@jyu.fi